

Ravijuhendi „Tubaka- või nikotiinitoodetest loobumise nõustamine “ töörühma koosolek nr 3

22.04.2021 kell 13:00-17:00

Koosoleku toimumiskoht: veebiplatvorm Zoom

Osalesid töörühma liikmed: Ülle Ani, Anna-Liis Kulpas, Heli Tähepõld, Marili Lipp, Inga Karton, Pille Stamm, Signe Borissoov, Jaan Aruväli, Merike Viin

ja sekretariaadi liikmed: Kristin Kolts, Viktoria Ivanova

Püsisekretariaadi esindaja: Tatjana Meister

Koosolekut juhatas: Ülle Ani

Protokollis: Kristin Kolts

Koosolekul osalesid kõik töörühma liikmed, seega otsuste tegemiseks oli kvoorum koos.

Koosoleku päevakord:

1. Huvide deklareerimine
2. Tulemusnäitajate olulise hindamine
3. Nikotiinisõltuvuse tugevust hindavad küsimustikud
4. Ravijuhendite süstemaatilise otsinguga leitud ravijuhendite tutvustamine ja AGREE hinnangud ravijuhenditele
5. 2021.aasta koosolekute kava ja välisekspertide kaasamise vajaduse arutelu

1. Huvide deklareerimine

Võimalike huvide konfliktide läbivaatus. Võimalikud huvid on deklareeritud juba enne juhendi koostamise algust ning käesoleva koosoleku ajaks ei ole huvide deklaratsioonides põhjust täiendusi teha.

2. Tulemusnäitajate olulisuse hindamine

Tatjana Meister tutvustas töörühmale RJNK otsust ravijuhendi käsitusala suhtes. RJNK kinnitas "Suitsetamisest loobumise juhendi" käsitusala elektroonsel koosolekul 30.03.2021. Nõukoda palus lisada käsitusala jaotisesse teised asjakohased Eesti ravijuhendid“ Tervise Arengu Instituudi (TAI) metoodilise juhendmaterjali „Suitsetamisest loobumise meditsiiniline nõustamine“, mis on kättesaadav lingil https://intra.tai.ee/images/prints/documents/135789023495_Suitsetamisest_loobumise_meditiiniline_noustamine_est.pdf .

Muid ettepanekuid käsitusala parandamiseks ei laekunud.

Tatjana Meister tutvustas töörühmale tulemusnäitajate olulisuse hindamise printsiipe.

Tulemusnäitajate olulisuse elektroonne hindamine koosoleku ajal ei õnnestunud programmi vea tõttu. Töörühma liikmed jätkavad tulemusnäitajate olulisuse hindamisega peale koosolekut iseseisvalt, konsulteerides vajadusel püsisekretariaadi liikmega.

3. Nikotiinisõltuvuse tugevust hindavad küsimustikud

Sekretariaadi liikmed tutvustasid töörühmale eelmisel koosolekul kokku lepitud nikotiinisõltuvust hindavate küsimustike täisversioone ja andsid lühiülevaate küsimustike kvaliteedist, tuues välja küsimustiku tundlikkust ja spetsiifilisust ning sihtrühma, kellele küsimustik mõeldud on.

Töörühm kaalus järgmiste küsimustike kasutusele võtmist Eestis: WHO ASSIST, The Hooked on Nicotine Checklist (HONC), The Autonomy over Tobacco Scale (AUTOS), The Cigarette Dependence Scale (CDS) 12 questions (CDS), Fagerströmi test, Heaviness of Smoking Index (HSI), Nicotine Dependence Scale for Adolescents.

Töörühma hinnangul ASSIST küsimustiku näol on tegemist vajaliku abivahendiga eelkõige patsiendiga esmakordsel kohtumisel, sest küsimustiku abil on võimalik hinnata tubakatoodete tarvitamise kõrvalt muude sõltuvust tekitavate ainete tarvitamist. Segasõltuvuse avastamine ja õigeaegne sekkumine on oluline. Pealegi antakse küsimustikus täpseid juhtnööre edasise sekkumise intensiivsuse kohta vastavalt saadud punktiskoorile. Töörühma hinnangul sobiks ASSIST küsimustik eriti hästi spetsiaalse mobiilirakenduse väljatöötamiseks, mille abil saaks iga suitsetaja oma nikotiinisõltuvust iseseisvalt hinnata.

Töörühm arutas võimalust WHO ASSIST küsimustiku modifitseerimiseks ainult tubakatoodete ja narkootikumide kasutamise hindamise peale. T. Meister uurib seda võimalust, võttes vajadusel ühendust küsimustiku koostajatega.

Töörühma hinnangul ei tohiks hea küsimustik rõhutada patsiendile küsimusi, mis võivad motivatsiooni vähendada (nt HONC küsimus – Kas olete proovinud suitsetamisest loobuda, kuid edutult?).

Jaan Aruväli avaldas CDS küsimustiku juures arvamust, et esimese sigareti tegemise aeg ei pruugi sõltuvust õigesti hinnata. Lisaks leidis töörühm, et CDS küsimustikus ei pöörata tähelepanu muudele tubakatoodetele peale sigarettide. Positiivsena toodi välja, et CDS küsimustik on valideeritud mh noorukite peal (12–74a).

Töörühm tõi välja, et Fagerströmi nikotiinisõltuvuse küsimustik sobib jätkuvalt suitsetamisest loobumise nõustamiskabinettides kasutamiseks. Fagerströmi küsimustiku modifikatsioon (mFTQ) sisaldab seitse küsimust ning seda on valideeritud just noorukite peal (14–20 a), seega küsimustik võiks olla mugavaks abivahendiks tervishoiutöötajatele ja muudele spetsialistidele, kes tegelevad noorukitega.

Teine Fagerströmi testi modifikatsioon (HSI ehk *Heaviness of Smoking Index*) on mõeldud tugeva nikotiinisõltuvusega suitsetajate sõelumiseks ning sisaldab ainult kahte esimest Fagerströmi testi küsimust. antud modifikatsiooni puhul on põhiliselt kritiseeritud aspekti, mis puudutab suitsetatud sigarettide arvu ööpäevas, kuna võrreldes kahte isikut, kes mõlemad suitsetavad 10 sigaretti päevas, võivad sigarettid erineda nikotiini taseme poolest, mis omakorda mõjutab sõltuvuse raskusastet.

Töörühm tõi välja, et Eestis ei ole hetkel kasutamisel sellist küsimustikku, mis oleks mõeldud nikotiinisõltuvuse hindamiseks nii suitsetajatel, kui ka muude nikotiinitoodete tarvitajatel. Sekretariaat tegeleb vastava instrumendi otsimisega - vajalik on üles leida kvaliteetsed

küsimustikud, mida on valideeritud üldiselt nikotiinitorude tarvitajatel, mitte vaid sigaretsuisetajatel.

Noorukitel kasutamiseks otsustati võrrelda CDS, NDSA ja noortele modifitseeritud Fagerströmi testi. Selleks koostatakse kliiniline küsimus.

4. Ravijuhendite süstemaatiline otsing ja ravijuhendite hindamine AGREE II tööriistaga

T. Meister tutvustas tööruhmale süstemaatilise otsinguga leitud suitsetamisest loobumise ravijuhendeid. Sekretariaat hindas sõelale jäänud ravijuhendid AGREE II tööriistaga, igal juhendil oli kaks hindajat, mis hindasid ravijuhendit üksteisest sõltumata:

Juhend	Kokkuvõttev hinnang juhendile	Soovitus kasutamiseks	Kommentaariid
1. US Preventive Services Task Force. Interventions for Tobacco Smoking Cessation in Adults, Including Pregnant Persons: US Preventive Services Task Force Recommendation. 2021 https://jamanetwork.com/journals/jama/fullarticle/2775287	75%	Jah/Jah	kliinilised küsimused on konkreetselt sõnastatud antud ravijuhendi juurde kuuluvas süstemaatilises ülevaates.
2. Jain A, Davis AM. Initiating Pharmacologic Treatment in Tobacco-Dependent Adults. American Thoracic Society. JAMA. 2021 https://jamanetwork.com/journals/jama/fullarticle/2775266	100%	Jah/Jah	Küsimused PICO formaadis
3. US Preventive Services Task Force. Primary Care Interventions for Prevention and Cessation of Tobacco Use in Children and	83%	Jah/Jah, koos täiendustega	

<p>Adolescents: Recommendation Statement. https://www.aafp.org/afp/2020/0815/p234.html</p>			
<p>4. Treating tobacco dependence: guidance for primary care on life-saving interventions. Position statement of the IPCRG. 2017 https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5466643/</p>	<p>67%</p>	<p>Jah/Ei</p>	<p>- juhises on käsitletud ka patsientide erigruppe: rasedad, noorukid, krooniliste haigustega patsiendid, psühhiaatriliste haigustega patsiendid</p>
<p>5. Canadian Task Force on Preventive Health Care. Recommendations on behavioural interventions for the prevention and treatment of cigarette smoking among school-aged children and youth. CMAJ. 2017 https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5325732/</p>	<p>83%</p>	<p>Jah/Jah</p>	<p>- PICO küsimused lisas - lAppendix 5 - Soovituste tabelid, juhendi koostamisel kasutatud GRADe metoodikat (GRADe tabelid puuduvad, kuid Soovituste tabelid on olemas). Tõendusmaterjali süstemaatiline otsing - vt Lisa 4, viidetes Patnode jt 2013. - antakse ühte soovitus - esmatasandil peab küsima suitsetamise kohta ja rakendama lühinõustamist - conciderations for implementation eraldi peatükina - Huvide deklaratsioone ei leidnud</p>

			<p>- Tegeleb noorukite ja lastega, lisaks suitsetamisest loobumise nõustamisele on tegeletud ka ennetamisega</p> <p>- Lisades on palju vajalikkus Soovituste tabelite jaoks, kuid käsitletakse praktiliselt ainult ühte kliinilist küsimust ja keskendutakse lühinõustamisele</p>
<p>6. Guidelines for the Treatment of Smoking in Hospitalized Patients. 2017 https://www.archbronconeumol.org/en-guidelines-for-treatment-smoking-in-articulo-S1579212917301799</p>	50%	Jah, koos täiendustega x 2	<p>- Juhendis on soovitused hospitaliseeritud patsiendi suitsetamiseks loobumiseks. On kirjeldatud farmakoloogilise ravi erinevaid võimalusi, kasutamisaspekte</p> <p>- GRADe tabelid puuduvad, kuid soovituste põhjenduses viidatakse erinevatele uuringutele, mis saaks kasutada, kui soovme koostada soovitusi spetsiifiliselt haiglaravi saavate patsientide jaoks.</p>
<p>7. Community Nurs. 2016 https://www.magonlineibrary.com/doi/abs/10.12968/bjcn.2016.21.12.607?rfr_dat=cr_pub</p>	25%	Ei	

++0pubmed&url ver=Z39.88-2003&rfr id=ori%3Arid%3Acrossref.org			
8. Smoking Cessation, Version 1.2016, NCCN Clinical Practice Guidelines in Oncology https://jncn.org/view/journals/jncn/14/11/article-p1430.xml	75%	Jah/Jah, koos täiendustega	Head ravialgoritmid, kirjeldatud ka kõrvaltoimed, alternatiivsed raviiskeeimid, annustamised
9. NICE public health guidance update 2018 https://academic.oup.com/jpubhealth/article/40/4/900/5065083 NICE guideline: https://www.nice.org.uk/guidance/ng92	92%	Jah/Jah	
10. ACC Expert Consensus Decision Pathway on Tobacco Cessation Treatment: A Report of the American College of Cardiology Task Force on Clinical Expert Consensus Documents. 2018 https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0735109718388594?via%3Dihub	75%	Jah/Jah, koos täiendustega	- väga head algoritmid - käsitletud ka üleminekut eriarstilt esmatasandile
11. European Network for Smoking and Tobacco Prevention Guidelines for Treating Tobacco Dependence. 2018. http://elearning-ensp.eu/mod/page/view.php?id=532 . Accessed December, 2019.	75%	Jah/Jah	-Psühholoogilised sekkumised on hästi kirjeldatud, praktilised soovitused suitsetajatele on hästi välja toodud, mitu head tabelit, ravimeid on käsitletud põhjalikult (sh kombinatsiooniteraapiaid

Töörühma liikmed tutvuvad koosoleku järgselt ravijuhendite täistekstide ning sekretariaadi poolt antud hinnanguga. Tõendusmaterjali allikana kasutatakse edaspidi ainult kõrge (üle 50%) AGREE II hinnanguga ravijuhendid.

Kliinilistele küsimustele vastamiseks esmalt koostab sekretariaat iga kliinilise küsimuse puhul ülevaate ravijuhendites antud soovitustes ja soovituste aluseks oleva tõendusmaterjali allikatest (süsteematilised ülevaated ja üksikuuringud). Vajadusel korraldab sekretariaat tõendusmaterjali lisaotsingu. Tõendusmaterjali lisaotsingu teostamise kriteeriumiks on viitamine ravijuhendites vanematele kui 2019.aasta süsteematilistele ülevaadetele või kvaliteetse tõendusmaterjali puudumine ravijuhendite soovituste allikana.

5. 2021.aasta koosolekute kava ja välisekspertide kaasamine

Töörühm otsustas kaasata suitsetamisest loobumise lühinõustamise ja nikotiinasendusravi arutellu proviisorite esindaja, kuna tubakast loobumise nõustamisega tegelevad Eestis ka apteegid. 2019. aasta lõpus sai koostöös TALga koostatud juhend apteekidele tubakast loobumise nõustamise teenuse osutamiseks, mis on tänaseks liidetud ka apteekide kvaliteedijuhendi osaks. Juhend kajastab nii lühinõustamist apteegis, st müügisaaalis nõustamist ja käsimüügiravimite soovitamist, kui ka pikemat, mitme kohtumisega nõustamist, mis viiakse läbi apteegis eraldatud ruumis ning mille raames viiakse läbi erinevaid teste, koostatakse loobumise plaan jne.

Huvide konflikti vältimiseks ei osale proviisorite esindaja farmakoteraapiat puudutavate kliiniliste küsimuste hääletamisel.

Signe Borissovi palus uurida apteekritelt, kui suur on olnud noorukite poolt huvi nikotiinist loobumise toodete vastu.